

CEMAATLE NAMAZ KILMANIN ÖNEMİ VE EZANA İCABET¹

I. KONUNUN PLÂNI

- A- Cemaat Kavramı
- B- Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti
- C- Ezana İcabetin Önemi
- D- Cemaatin Şart Koşulduğu İbadetler
- E- Kadınların Cemaate İştirakleri
- F- Cemaate katılmamayı meşru kılan Mazeretler
- G- Cemaatle Namaz Kılmanın Hikmetleri

II. KONUNUN AÇILIMI VE İŞLENİŞİ

Konuya cemaat ve ezan kavramları açıklanarak başlanır. Daha sonra ilgili ayet ve hadisler ışığında cemaatle namaz kılmanın ve ezana icabetin önemi anlatılır. Dinimizde namazların cemaatle kılınmasının teşvik edildiği ancak, bazı namazların geçerli olabilmesi için cemaatin şart koşulduğu hususuna değinilir. Konu gerek Hz. Peygamber ve gerekse sahabenin uygulama örnekleriyle anlatılarak canlı bir tablo halinde sunulur. Bu arada cemaatle namaz kılmanın hikmetleri üzerinde durulur. Ayrıca belirli mazeretlerin bulunması halinde cemaatin terk edilebileceği ifade edilir. Vaazın sonuna doğru genel bir değerlendirme yapılır ve cemaatle namaz kılmanın önemi vurgulanır.

III. KONUNUN ÖZET SUNUMU

Namazı imamla birlikte kılan topluluğa cemaat adı verilir. Dinimizde namazların cemaatle kılınması teşvik edilerek, cemaatle kılınan namaza verilecek sevabın tek başına kılınacak namazın sevabından yirmi beş veya yirmi yedi kat daha fazla olduğu ve cemaate gitmek için atılacak her adımın mükâfatlandırılacağı bildirilmiş, ayrıca cemaate katılacakların sayısı artıkça kılınan namazın sevabının da artacağı haber verilmiş, bazı ibadetler için ise cemaat şart koşulmuştur. Müslümanlar arasındaki manevi bağların en önemli tezahürlerinden biri de namazların cemaatle kılınmasıdır. Namazların cemaatle kılınması, Müslümanların birbirleriyle görüşüp hallerinden haberdar olmalarına, bilgi alışverişinde bulunmalarına, aralarında disiplin, sevgi ve düzenin yerleşmesine ve ibadetlerini severek yapmalarına vesile olur. Hz. Peygamber'in hayatı boyunca cemaate namaz kıldırması, hastalandığında da namazını yalnız başına değil de Hz. Ebû Bekir'in arkasında kılmış olması, konunun dinimizdeki yerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca, Hz. Peygamber'den düşman korkusunun bulunduğu sefer halinde bile Müslümanlara namazı cemaatle kıldırmasının istenmesi (Nisâ, 4/101-102), namazları cemaate kılmanın ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Cemaatin dinimizdeki önemine rağmen belirli mazeretlerin bulunması halinde terkedilmesi mümkündür.

IV. KONU İŞLENİRKEN BAŞVURULABİLECEK BAZI ÂYETLER

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّكْعِينَ

“Namazı kılın, zekatı verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin”².

Cuma, 62/9; Nisâ, 4/101-102;

¹Bu vaaz projesi Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi **Dr. Mehmet CANBULAT** tarafından hazırlanmıştır.

² Bakara, 2/43

V. KONU İŞLENİRKEN BAŞVURULABİLECEK BAZI HADİSLER

عن ابن عمر رضي الله عنهما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَدِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

İbni Ömer (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.”**³

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله: صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا، وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ، لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ، لَمْ يَحْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّتْ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ، مَا لَمْ يُحَدِّثْ تَقُولُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ ارْحَمَهُ. وَلَا يَزَالُ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَهَرَ الصَّلَاةَ

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve çarşı pazarda kıldığı namazdan yirmi beş kat daha fazladır. O kimse abdestini güzelce alıp, sonra sadece namaz kılmak maksadıyla mescide giderse attığı her adım sebebiyle bir derece yükseltilir, bir hatası da silinir. Namazını kıldıktan sonra abdestini bozmadan namaz kıldığı yerde kaldığı müddetçe, melekler ona: Allahım! Ona rahmetinle muamele et, ona acı! diyerek dua etmeye devam ederler. O kimse namazı beklediği sürece namazda imiş gibidir.”**⁴

وعنه قال: أثنى النبي رجلٌ أعمى، فقال: يا رسول الله، لئس لي قائدٌ يُفُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخِّصَ لَهُ، فَلَمَّا وُلَّى دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ: هَلْ تَسْمَعُ الْبَدَاءَ بِالصَّلَاةِ؟ قال: نَعَمْ، قال: فَأَجِبْ .

Ebû Hüreyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre, Peygamber'e (s.a.v) âmâ bir adam gelip: Yâ Resûlellah! Beni mescide götürecek bir kimsem yok, diyerek namazı evinde kılabilmek için Resûlullah (s.a.v)'den kendisine müsaade etmesini istedi. Peygamber Efendimiz de müsaade etti. Âmâ dönüp giderken Resûl-i Ekrem onu çağırarak: **“Sen namaz için ezan okunduğunu işitiyor musun?”** diye sordu. Âmâ: Evet, cevabını verdi. Hz. Peygamber **“O halde davete icâbet et, cemaate gel”** buyurdular.⁵

وعن عبد الله - وَقِيلَ: عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ الْمَعْرُوفُ بِابْنِ أُمِّ مَكْتُومِ الْمُؤَدِّبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةٌ الْهُوَامُ وَالسَّبَاعُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: تَسْمَعُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْقَلَّاحِ، فَحَيَّهَاً.

Kendisine Amr İbni Kays da denilen meşhur müezzîn Abdullah İbn Ümmü Mektûm, ‘Yâ Resûlellah! Kuşkusuz, Medine’nin zehirli haşereleri ve yırtıcı hayvanları çoktur, dedi. Resûlullah (s.a.v), **“Hayye ‘ale’s-salâh, hayye ‘ale’l-felâh’ı işitiyor musun? Öyleyse mescide gel”** buyurdu.⁶

³ Buhârî, Ezân 30, (I,158); Müslim, Mesâcid 249 (I,450).

⁴ Buhârî, Ezân 30 (I,158-159); Müslim, Mesâcid 272, (I,459).

⁵ Müslim, Mesâcid 255, (I,452). Nesâî, İmâmet 50, (II,108-109).

⁶ Ebû Dâvûd, Salât 46, (I,375). Nesâî, İmâmet 50, (II,108-109).

وعن أبي هريرة رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: وَاللَّيْلِ نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِحَطَبٍ فَيُحْتَطَبَ، ثُمَّ أَمُرَّ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا، ثُمَّ أَمُرَّ رِجَالاً فَيُؤْمَ النَّاسَ، ثُمَّ أَحَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بِيَوْمِهِمْ

Ebû Hüreyre(r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Canımı gücü ve kudretiyle elinde tutan Allah’a yemin ederek söylüyorum, içimden öyle geçiyor ki, odun toplamayı emredebim, odun yığılsın. Sonra namazı emredebim, ezan okunsun. Daha sonra bir adama cemaate imam olmasını emredebim. En sonunda cemaate gelmeyen adamlara gidip onlar içindeyken evlerini yakayım.”**⁷

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى غَدًا مُسْلِمًا، فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ، حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدَى، وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُخَلَّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ، يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يَقَامَ فِي الصَّفِّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدَى، وَأَنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى الصَّلَاةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُؤَدَّنُ فِيهِ.

İbn Mes’ûd (r.a) şöyle dedi: “Yarın Allah’a müslüman olarak kavuşmak isteyen kimse, şu namazlara ezan okunan yerde devam etsin. Şüphesiz ki Allah Teâlâ sizin peygamberinize hidayet yollarını açıklamıştır. Bu namazlar da hidayet yollarındandır. Şayet siz de cemaati terkedip namazı evinde kılan şu adam gibi namazları evinizde kılacak olursanız, peygamberinizin sünnetini terketmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terkederseniz sapıklığa düşmüş olursunuz. Vallahi ben, nifakı bilinen bir münafıktan başka namazdan geri kalanımız olmadığını görmüşümdür. Allah’a yemin ederim ki, bir adam iki kişi arasında sallanarak namaza getirilir ve safa durdurulurdu”. Müslim’in bir rivayetinde İbn Mes’ûd şöyle demiştir: “Şüphesiz Resûlullah (s.a.v) bize hidayet yollarını öğretmiştir. İçinde ezan okunan mescidde namaz kılmak da hidayet yollarındandır”.⁸

عن أبي الدرداء رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: مَا مِنْ ثَلَاثَةِ فِي قَرِيَّةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا قَدْ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ. فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الدُّنْبَ مِنَ الْغَنَمِ الْقَاصِيَةَ

Ebu’d-Derdâ (r.a) şöyle dedi: Resûlullah *sallallahu* (s.a.v)’i: **“Bir köy veya kırdan üç kişi birlikte bulunur da namazı aralarında cemaatle kılmazlarsa, şeytan onları kuşatıp yener. Şu halde cemaate devam ediniz. Muhakkak ki sürüden ayrılan koyunu kurt yer”** buyururken işittim.⁹

عن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله يقول: مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ، وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ.

⁷ Buhârî, Ahkâm 52, (VIII,127); Ezân 29, (I,158); Müslim, Mesâcid 251–254, (I,451-452).

⁸ Müslim, Mesâcid 256–257, (I,453); Nesâî, İmâmet 50, (II,108-109).

⁹ Ebû Dâvûd, Salât 46, (I,371); Nesâî, İmâmet 48(II,106-107).

Osman İbn Affân (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v)’i: **“Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gece yarısına kadar namaz kılmış gibidir. Sabah namazını cemaatle kılan kimse ise bütün gece namaz kılmış gibidir”**.¹⁰

وفي رواية الترمذي عن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال: قال رسول الله: من شهد العشاء في جماعة كان له قيام ليلة، ومن صلى العشاء والفجر في جماعة، كان له كقيام ليلة.

Tirmizî’nin Sünen’deki rivayeti şöyledir: Osman İbn Affân (r.a)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Yatsı namazında cemaatte bulunan kimseye, gecenin yarısına kadar namaz kılmış gibi sevap vardır. Yatsı ve sabah namazlarında cemaatte bulunan kimseye ise, bütün gece namaz kılmış gibi sevap vardır.”**¹¹

عن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رسول الله قال: ولو يعلمون ما في العتمة والصبح لأتوهما ولو حبواً

Ebû Hüreyre (r.a)den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“İnsanlar yatsı namazı ile sabah namazındaki fazilet ve sevabı bilselerdi, emekleyerek bile olsa mutlaka camiye, cemaate gelirlerdi.”**¹²

وعنه قال: قال رسول الله: ليس صلاة أثقل على المنافقين من صلاة الفجر والعشاء ولو يعلمون ما فيهما لأتوهما ولو حبواً.

Ebû Hüreyre (r.a)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu* (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Münafıklara sabah ve yatsı namazından daha ağır gelen hiçbir namaz yoktur. İnsanlar bu iki namazda ne kadar çok ecir ve sevap olduğunu bilselerdi, emekleyerek de olsa cemaate gelirlerdi.”**¹³

عن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رسول الله قال: لو يعلم الناس ما في النداء والصف الأول، ثم لم يجدوا إلا أن يستهيموا عليه لاستهيموا عليه، ولو يعلمون ما في التهجير لاستبقوا إليه، ولو يعلمون ما في العتمة والصبح لأتوهما ولو حبواً.

Ebû Hüreyre (r.a)’den rivâyet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“İnsanlar ezan okumanın ve namazda birinci safta bulunmanın ne kadar faziletli olduğunu bilselerdi, sonra bunları yapabilmek için kur’a çekmek zorunda kalsalardı kur’a çekerlerdi. Şayet camide cemaate erken yetişmenin ne kadar faziletli olduğunu bilselerdi, birbirleriyle yarışa girerlerdi. Eğer yatsı namazı ile sabah namazındaki fazileti bilselerdi, emekleyerek ve sürünerek de olsa bu iki namaza gelirlerdi.”**¹⁴

عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما: أنه سمع رسول الله يقول:

إذا سمعتم المؤذن فقولوا مثل ما يقول، ثم صلوا علي، فإنه من صلى علي صلوة صلى الله عليه بها عشراً، ثم سلوا الله لي الوسيلة، فإنها منزلة في الجنة لا تنبغي إلا لعبد من عباد الله وأرجو أن أكون أنا هو، فمن سأل لي الوسيلة حلت له الشقاعة.

¹⁰ Müslim, Mesâcid 260, (I,454).

¹¹ Ebû Dâvûd, Salât 47, (I,376).

¹² Buhârî, Ezân 9 (I,152). 32, (I,159); Müslim, Salât 129 (I,325).

¹³ Buhârî, Mevâkât 20, (I,141); Ezân 34, (I,160); Müslim, Mesâcid 252, (I,451-452).

¹⁴ Buhârî, Ezân 9, (I,152); 32, (I,159); Müslim, Salât 129, (I,325).

Abdullah İbn Amr İbn Âs (r.a)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Ezanı işittiğiniz zaman, müezzinin söylediklerinin aynısını siz de söyleyin. Sonra bana salâvat getirin. Çünkü bir kimse bana bir defa salâvat getirirse, Allah buna karşılık ona on defa salât eder. Daha sonra benim için Allah’tan vesîleyi isteyin. Çünkü vesîle, cennette Allah’ın kullarından bir tek kuluna lâıyk olan bir makamdır. O kulun ben olacağımı umuyorum. Benim için vesîleyi isteyen kimseye şefatim vâcip olur.”**¹⁵

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمُ الْبَدَاءَ، فَقُولُوا كَمَا يَقُولُ الْمُؤَدِّنُ.

Ebû Saîd el-Hudrî (r.a) ’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Ezanı işittiğiniz zaman siz de müezzinin söylediklerini söyleyiniz.”**¹⁶

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْبَدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةَ التَّامَّةَ، وَالصَّلَاةَ الْقَائِمَةَ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ، وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

Câbir (r.a) ’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Kim ezanı işittiği zaman: Ey şu eksiksiz davetin ve kılınacak namazın rabbi Allahım! Muhammed’e vesîleyi ve fazîleti ver. Onu, kendisine vaadettiğin makâm-ı mahmûda ulaştır, diye dua ederse, kıyamet gününde o kimseye şefâatim vâcip olur.”**¹⁷

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَدِّنَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيَتْ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، عُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ.

Sa’d İbni Ebî Vakkas (r.a) ’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Kim müezzini işittiği zaman: Tek olan ve ortağı bulunmayan Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in O’nun kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ederim. Rab olarak Allah’tan, resûl olarak Muhammed’den, din olarak İslâm’dan razı oldum, derse, o kimsenin günahları bağışlanır.”**¹⁸

VI. YARARLANILABİLECEK BAZI KAYNAKLAR

1. Mehmet Zihni, Ni’met-i İslâm, İst. 1326, s. 189-191, 217-220
2. Ö. Nasuhi BİLMEN, Büyük İslâm İlmihali,138-151
3. Mustafa UZUNPOSTALCI, T. D. V. İslâm Ansiklopedisi, “Cemaat” maddesi
4. Nevevî, Riyazü’s-salihin Terceme ve Şerhi, Müt. M. Yaşar KANDEMİR, İ. L. ÇAKAN, R. KÜÇÜK, Erkam yay., İst., 1997,V/178-194, 231-245
5. Vecdi AKYÜZ, Mukayeseli İbadetler İlmihali, İst., 1995, I/381-392; II/1-11
6. Komisyon, Kur’an Yolu, D.İ.B, Yay., Ankara, 2003, (ilgili ayetlerin tefsiri.)

¹⁵ Müslim, Salât 11, (I,288-289); Ebû Dâvud, Salât 36, (I,359-360).

¹⁶ Buhârî, Ezân 7, (I,152); Müslim, Salât 10-11, (I,288).

¹⁷ Buhârî, Ezân 8, (I,152); Ebû Dâvud, Salât 37, (I,362).

¹⁸ Müslim, Salât 13, (I,290).